

Högstadiet

2 steg fram, 1 tillbaka

En andra "utbildningsrevolution" startade 1971 och kulminerade 1980. Med stöd av pedagogisk expertis från dåvarande Sovjetunionen och DDR lade utbildningsdepartementet grunden till det utbildningssystem som gjorde Kuba känt som framgångsrik utbildningsnation. Det tog form i läroplanen 1975, reviderad 1980. Förenklat handlar det om en enhetsskola, med samma utbildningsplan för alla delar och sektorer. Barnomsorgen som skötts av kvinnoförbundet, införlivades i skolsystemet.

Läroplanerna innefattade en systematisk kartläggning av varje elevs utveckling. Allt från de första orden och stegen till språkförståelse, kunskaper i algebra och geometri dokumenterades för att avgöra elevens mognad och eventuella behov av stödundervisning.

Krav på lärarexamen infördes för högstadiet och ökat fokus lades på matematik, fysik och biologi och språk. Katederundervisning dominerade och klasserna kunde rymma mellan 30 och 45 elever.

Efter Sovjetunionens fall och den ökning av sociala problem som följde, genomfördes bland annat en stor kartläggning av intagna på alla fängelser. Resultatet visade att bara 8 procent hade eftergymnasial utbildning eller någon gymnasieutbildad förälder. Och att det var under de tidiga tonåren som många återfallsförbrytare påbörjat sin kriminella bana. Dåvarande utbildningsministern Gómez Gutiérrez fick i uppdrag att formulera en tredje utbildningsrevolution med fokus på högstadiet.

Från ämneslärare till "allsidiga allmänlärare"

Reformeringen som genomfördes gradvis från år 2000 innebar att högstadiet övergick från ett system med ämneslärare till "allsidiga allmänlärare" -profesor general integral - som ansvarig pedagog/klasslärare. Det ämnesbaserade schemat övergavs till förmån för tematiska studieblock där ämnen som matematik, spanska, samhällskunskap, geografi och historia studerades utifrån teman. Endast i idrott, datakunskap, estetiska ämnen och engelska behölls ämneslärare. Klasserna minskade samtidigt till högst femton elever.

Då få lärare var utbildade i alla ämnen kombinerades fortbildning i det nya arbetssättet med lärarstöd i form av teve- eller videolektioner i olika ämnen. Lektionerna var desamma över hela landet och följde de nya läromedel som tagits fram. Alla klassrum utrustades med TV, video och datorer för digitala läromedel. Men länge använde högstadielärarna en stor del av sin planeringstid åt att bekanta sig med det nya systemet.

Trygga elever, kontakt med familjerna

Syftet med reformen var att skapa en så trygg arbetsmiljö som möjligt för eleverna. Den klasslärare de fick i sjunde klass skulle följa med dem under större delen av skoldagen under tre år. Tanken var att denna allmänlärare

med bred ämneskompetens och ansvar endast för femton elever lättare skulle kunna se och anpassa studierna efter den enskilda elevens behov, än en ämneslärare som ska undervisa och bedöma 200-300 elever.

Klassläraren skulle ta ett helhetsgrepp om eleverna och undervisningen och vara en trygg punkt i elevernas studier och sociala liv. Ett mål var att på detta sätt också komma åt social snedrekrytering till högre studier genom att läraren finns med vid såväl studierna i klassrummet som vid läxläsning, grupp- och projektarbeten.

Eleverna har 25 timmar schemalagd undervisning per vecka och 20 timmar schemalagda självstudier, läxläsning eller projektarbeten. Under denna tid har lärarna planeringstid och möten, men på skolan för att kunna hjälpa sina elever vid behov

Individualiserad uppmärksamhet

Klassläraren skulle också följa sina elever i samspelet på skolgården och under kulturella och sociala aktiviteter samt genom hembesök observera studiemiljön där.

Det ökar klasslärarens möjlighet att tillsammans med kollegorna i arbetslaget ställa en studiediagnos och individualiserad åtgärdsplan för varje elev. Om exempelvis föräldrarnas förhållningssätt inverkar negativt på barnens studieresultat, kan åtgärden vara att ge föräldrarna pedagogiska verktyg för att bättre kunna stötta sitt barn.

Kopplingen mellan familj och skola är bärande. Utöver regelbundna föräldramöten har varje skola en styrelse med

Bild:
Hasse
Nilsson

föräldramajoritet, som kan påverka elevernas arbetsmiljö, och fungera som kontrollinstans över undervisningen.

Ny lärarutbildning

Den omfattande reformeringen av högstadiet ställde nya krav på lärarutbildningen. Den gjordes om för att utbilda de nya allmänlärarna i en ämnesöverskridande metodologi för små grupper och antalet platser utökades kraftigt.

Den arbetsplatsförlagda undervisningen, dvs praktiken ute på skolorna, lyftes in med en lektion i veckan redan från det första studieåret, för att successivt öka till tio lektioner under det femte och sista året. Då normen är att praktikanterna senare får arbete på den skola de gjort praktik på får lärarstudenterna under lång tid lära känna sin nya arbetsplats och framtida kollegor.

För att lösa den akuta lärarbristen inrättades ett utbildningsprogram med namnet profesores emergentes, "lärare på tillväxt". Gymnasiestuder med höga betyg gavs möjlighet att efter en snabbkurs i pedagogik börja heltidsarbete som högstadielärare parallellt med studier till pedagogisk högskoleexamen efter arbetet.

Kritik och motgångar

Trots att lärarförbundet hade medverkat vid utformning och genomförande av reformen och alla lärare hade erbjudits fortbildning för sina nya arbetsuppgifter, blev kritiken mot det nya systemet stundtals hård, såväl från lärare som från föräldrar och elever.

Många av ämneslärarna hade svårt att tillgodogöra sig nya ämnen och flera som kände att de inte kunde hantera de nya arbetsuppgifterna flydde till andra yrken eller nivåer i utbildningssystemet. De videobaserade lektionerna som skulle fungera som en trygghet för lärarna blev ibland stressmoment när läraren inte kände sig kompetent att gå igenom videolektionernas frågor.

Föräldrarna som hade vuxit upp med det traditionella skolsystemet tog emot de nya ämnesintegrerade studierna och de unga "akutlärarna" med skepsis och protesterade ofta när lektionerna inte höll den kvalitet de var vana vid från sin skoltid.

När de första utvärderingarna genomfördes 2006 var problemen många. Det metodiska arbetssättet med eleverna, läromedlen och gruppstorleken hade gett ett bra utfall. Men arbetsmiljön för lärarna, flykten av högt utbildade lärare och i vissa fall studieresultaten fick svidande kritik. Diskussionerna kring utvärderingen resulterade i att utbildningsminister Gómez avsattes 2008 och ersattes av rektorn för lärarutbildningen på universitetet i Santiago, Ena Elsa Velázquez Cobiella.

Den ämnesintegrerade klassläraren ersattes med två allmänlärare: en i matematik och naturvetenskapliga ämnen och en i spanska och samhällsorienterade ämnen, för två elevgrupper. Systemet är under fortsatt utveckling för att hitta en modell som tillvaratar lärarnas ämnesmässiga kompetens utan att förlora de små grupperna på femton elever och den nära relationen mellan lärare och elev.

Ola Nilsson